
ROLUL EXPERTIZEI BIOETICE ÎN CONTEXTUL CRIZEI PANDEMICE COVID-19

Anatolie EȘANU

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Catedra Filosofie și Bioetică,
dr. în filosofie, conf. univ.
Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Eșanu Anatolie, aesanu@gmail.com

THE ROLE OF BIOETHICAL EXPERTISE IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC CRISIS

Abstract: *The paper emphasizes the idea that the current evolution of the COVID-19 pandemic has produced a significant increase in the importance of bioethical expertise in contemporary society. This phenomenon is explained by the multitude of ethical dilemmas and challenges generated by the pandemic, the approach, treatment and implementation of pragmatic solutions belongs to bioethical expertise.*

Keywords: *COVID-19 pandemic, ethical-humanitarian verification, bioethical dilemma, global ethics.*

Situația excepțională cauzată de pandemia COVID-19 generează probleme etice complexe în luarea deciziilor medicale, politice și sociale. Pandemia COVID-19 conferă bioeticii atât sub aspect teoretic cât și practic o relevanță deosebită. Dilemele etice create de acest flagel sunt urgente și deseori dramatice. Din această perspectivă, bioetica în general și expertiza bioetică în special, joacă un rol definitiv în gestionarea acestei crize fără precedent.

Posibilitățile și importanța expertizei bioetice ca strategie de rezolvare a problemelor sociale din domeniul sănătății publice sunt reflectate în modul cel mai explicit în activitatea Comitetelor de bioetică. Comitetul de bioetică reprezintă structura care în mod sistemic și continuu se ocupă de aspectele etice ale politicilor în domeniul sănătății publice. În mod clasic, comitetul de bioetică este compus din diferiți experți și poartă un caracter multi-disciplinar [1]. Așadar, *expertiza bioetică reprezintă o activitate axată pe verificarea etico-umanitară a analizei și pe evaluarea conținutului, a obiectivelor diverselor domenii de activitate umană, a rezultatelor așteptate și a impactului acestora asupra omului.*[1]

Expertul în bioetică reprezintă specialistul în etică aplicată cu o pregătire temeinică în mai multe discipline (filosofie, științe sociale, drept, medicină, asistență medicală). Interdisciplinaritatea este unul dintre pilonii acestui domeniu. Acești experți sunt capabili să analizeze problemele etice specifice spațiului sanogen (sănătate, sănătate publică). În perioade de criză, ei abordează probleme cu privire la aspecte legate, spre exemplu, de alocarea resurselor sau carantinarea populației. Activează în diverse instituții și organizații cu roluri diferite. Unii dintre ei sunt cadre universitare: predau etică medicală, deontologie și etică cercetării viitorilor profesioniști și manageri din domeniul sănătății, precum și studenților care studiază bioetica. Un cadru didactic bioetician poate comenta

știrile din mass-media, poate participa la Comitete ce bioetică și poate activa în grupuri de experți pentru a clarifica problemele etice dificile sau de a contribui la elaborarea și aplicarea unor măsuri concrete în context pandemic. Alți bioeticieni activează în diverse instituții, cum ar fi rețeaua de sănătate (etică clinică și etică organizațională), universități (etică cercetării, comportament responsabil) sau în guvern (etica managerială). Ei activează de cele mai multe ori de o manieră silențioasă, sprijinind diverse părți interesate, furnizori de asistență medicală și lideri în politica organizațională, în cazul adoptării deciziilor clinice sau de cercetare. În calitate de avocat, alteori de mediator, alteori de critic, bioeticianul îndeplinește mai multe roluri, al căror punct comun reprezintă siguranța faptului că valorile și principiile etice ale societății moderne, precum responsabilitatea, justiția, caritatea, solidaritatea, transparența, autonomia și demnitatea umană sunt respectate. Când este cazul, experții bioeticieni încurajează sau critică inițiativele guvernamentale. Procedând de o asemenea manieră, ei ajută mass-media și publicul larg să conștiintizeze mai bine justificările și limitele diferitelor restricții cu care ne confruntăm, cum ar fi restricționarea libertăților noastre în numele binelui comun și provocările cu care se confruntă societățile noastre în prezent.

Experții bioeticieni joacă un rol indispensabil în criza actuală: misiunea lor e să reducă presiunea asupra medicilor și a decidenților în adoptarea deciziilor, care sunt adesea dificile și fără precedent. Ei trebuie să fie prezenți pentru a sprijini factorii de decizie, asigurându-se că iau cele mai bune decizii posibile în situațiile cu care se confruntă. Cine ar trebui să aibă acces la un aparat respirator în cazul insuficienței lor? Cum pot fi protejați cei mai vulnerabili (cu dizabilități sau în vârstă) de discriminare în fața deciziilor dificile de triaj? Cum să conciliezi nevoia de supraveghere și respectarea vieții private, a libertății individuale și interesului public în limitarea libertății oamenilor? De cele mai multe ori experții bioeticieni își asumă roluri care sprijină deciziile complexe din rețeaua de îngrijire a sănătății cu privire la aspecte precum asistența psihologică și medicală în cazul deceselor sau situații ce vizează comunicarea cu pacienții referitoare la confidențialitatea informațiilor despre sănătatea lor. Bioeticienii asigură, de asemenea, protecția participanților și buna desfășurare a cercetării în calitate de consilieri ai Comitetelor de etică în domeniul cercetării. Din cauza pandemiei Covid-19, situația de urgență vine în contradicție cu condiționările și exigențele unei situații normale de cercetare. Umanitatea are nevoie urgentă de tratament rapid și imunizare în masă, iar studiile clinice în acest context ridică multe interogări etice. O atenție deosebită în contextul eticii cercetării se acordă participanților vulnerabili.

Pandemia COVID-19 a constatat încă o dată faptul interdependenței noastre. Virusul ne amenință pe toți și necesită un răspuns global. Criza ne-a demonstrat, de asemenea, că acțiunile tuturor au un impact semnificativ asupra celorlalți. Moștenirea COVID-19 pentru bioetică ar putea fi o direcționare radicală spre probleme care necesită o recunoaștere mai largă și o rezolvare mai rapidă. În primul rând, echitatea distributivă. Expertiza bioetică trebuie să recunoască nevoia urgentă de a dezvolta instrumente conceptuale și practice mai sofisticate pentru alocarea resurselor care depășesc cu mult contextul unei pandemii. În timp ce COVID-19 a evidențiat brusc faptul că resursele noastre sunt limitate, acest lucru va fi la fel de adevărat și după pandemie. Prea des, alocarea de resurse în domeniul medical este netransparentă. Expertiza bioetica trebuie să demonstreze curajul moral prin justificarea clară a deciziilor de alocare și asigurarea faptului că acestea sunt corecte, consistente și transparente. Ea ar trebui să acorde mai multă atenție contextului mai larg în care operează asistența medicală. Problemele etice în sănătate nu apar atunci când suntem bolnavi și avem nevoie de asistență medicală. Ele sunt întotdeauna prezente, deoarece sănătatea noastră depinde de statutul nostru socio-

economic și de modul în care suntem integrați în familii și comunități. Expertiza bioetică post-COVID ar trebui să evite conceptualizarea individului uman ca factor de decizie autonom și izolat și să se concentreze pe comprehensiunea persoanei umane în context societal, cultural și civilizațional.

Pe de altă parte, expertiza bioetică trebuie să exploreze în continuare dimensiunile globale ale dilemelor bioetice. Ea trebuie să recunoască interconectarea noastră nu numai în cadrul comunităților noastre locale, ci și ca membri ai comunității globale. Este important să recunoaștem angajamentele noastre reciproce în afara granițelor naționale, nu doar în interiorul acestora, și impactul deciziilor noastre locale asupra altor regiuni, în special a celor defavorizate. Din păcate, conceptualizarea bioetică despre justiție și echitate nu se încadrează într-o perspectivă globală. COVID-19 ar trebui să ne impună să ne reorientăm viziunea. Ne confruntăm cu provocări conceptuale colosale și extrem de dificile. Ele apar într-un moment critic, într-o pandemie. În baza acestui context, în care se reflectă autonomia individuală în mediile locale, se așteaptă ca expertiza bioetică post-COVID să se pronunțe mai hotărât în instaurarea echității într-un context global, să promoveze dreptatea, echitatea, transparența, încrederea, solidaritatea și compasiunea ca valori fundamentale. Aceasta va fi moștenirea pozitivă derivată din experiența dificilă și dureroasă a pandemiei, pe care încă o parcurgem.

Comitetul Internațional de Bioetică al UNESCO (CIB) și Comisia mondială de etică a cunoștințelor științifice și a tehnologiilor a UNESCO (COMEST), ca organisme consultative internaționale în domeniul bioeticii și eticii științei și tehnologiei, recunosc nevoia urgentă de a conecta diviziunile politice, limitele geografice și diferențele culturale pentru a ne concentra asupra nevoilor noastre comune și asupra responsabilității noastre comune de a ne angaja în dialog pentru a găsi răspunsurile corecte de ieșire dintr-o situație dificilă. În astfel de crize, rolul Comitetelor de etică și bioetică la nivel național, regional și internațional este de a susține un dialog constructiv bazat pe convingerea că deciziile politice și logistice trebuie să fie bazate științific, inspirate și ghidate etic [2].

Referințe bibliografice

1. Teodor N. Țîrdea. *Bioetică*. Curs de bază: Manual. Chișinău: CEP „Medicina”, 2017, p. 210;
2. *Statement on Covid-19: ethical considerations from a global perspective*. Statement of the UNESCO International Bioethics Committee (IBC) and the UNESCO World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology (COMEST). Paris, 26 March, 2020. [Citat 05.04.21] Disponibil: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/UNESCO%20IBC-COMEST%20Statement%20on%20COVID-19.pdf>.